

MARIJA U ŽIVOTU CRKVE PUTNICE

Uz encikliku pape Ivana Pavla II. „Redemptoris Mater”

Na svetkovinu svete Bogorodice, 1. siječnja 1987. papa Ivan Pavao II. najavio je Marijinu godinu a na svetkovinu Navještenja Gospodnjega, 25. ožujka iste godine, upravio je svim „sinovima i kćerima” encikliku „Redemptoris Mater” u kojoj govori o B.D. Mariji i njezinoj ulozi u životu Crkve putnice.

Enciklika i vremenski i doktrinarno dolazi poslije velikih enciklika pape Ivana Pavla II. koje je posvetio Kristu Otkupitelju (Redemptor hominis, 1979.), Ocu milosrđa (Dives in misericordia, 1980.) i Duhu Svetomu (Dominum et vivificantem, 1986.). Nakon te „trinitarne trilogije” Papa posvećuje posebni dokument Mariji kao izvanrednom stvorenju. U okviru povijesti spasenja nju kršćanska tradicija pozdravlja uzvišenim naslovima: izabrana kći Očeva, majka djevica utjelovljene Riječi, hram Duha Svetoga.

Doktrinarni sadržaj ide u skladu s pastoralnom praksom koja promatra znakove vremena i odnosi se na sve njezine dijelove. Velika povijesna teološka intuicija povezuje razne mariološke teme koje su se razvile i učvrstile. Iz nje odsijeva logični slijed triju dijelova na koje je podijeljena.

Glavni izvori teološkog i pastoralnog razmišljanja su Sv. pismo, dokumenti II. vat. sabora, posebno LG, DV, GS. Iz njih crpe i na njih se odnosi veliko bogatstvo marijanske nauke.

Papa često govori o Mariji. Njegove homilije i nagovori prigodom Marijinih svetkovina, uz Anđeo Gospodnji koji moli svake nedjelje s narodom na Trgu sv. Petra u Rimu, govori prigodom posjeta velikim marijanskim svetištima. . . Značajna marijanska naučavanja nalaze mu se u spomenutim velikim enciklikama.

Struktura enciklike „Redemptoris Mater” nadahnutu je na 8. poglavlju LG. Između uvoda i zaključka nalaze se tri dijela: Marija u Kristovu otajstvu, Majka Božja u središtu Crkve na putu, Materinsko posredništvo.

Marija u Kristovu otajstvu

U ovom prvom dijelu enciklike Papa pruža široku i meditativnu teološku refleksiju o tri svetopisamska izričaja: „puna milosti” (Lk 1,28); „blažena ona koja je povjerovala” (Lk 1,45); „evo ti majke!” (Iv 19,25-27).

Puna milosti — keharitomene — tumači se i produbljuje u pavlovskom kontekstu prologa poslanice Efežanima: „Otac Gospodina našega Isusa Krista blagoslovi nas svakim duhovnim blagoslovom na nebesima u Kristu” (Ef 1,3). U tom kontekstu promatra se Marijina uloga u otajstvu utjelovljenja i spasenja. Odnos Marije i Krista Isusa teološki je posebno istaknut u anđelovu navještanju. Tu se pokazuje da je Marija predmet posebne, dragovoljne Božje ljubavi koja preobra-

žava i preoblikuje one koje ljubi. Njome je takva milost darovana u punini. Tako je ona prototip Crkve i svakog pojedinog kršćanina, jer svaki prima istu milost koja dolazi od iste Božje ljubavi.

Blažena ona koja je povjerovala – Polazeći od te pohvale Marijinoj vjeri pred Božjom objavom, enciklika se osvrće na razne novozavjetne prizore koji očituju načine Marijine vjere. Naglašava se da Marija nije samo začela i rodila Riječ Božju najprije u vjeri a zatim u tijelu, nego je cijeli život Majke Isusove bio hodočašćenje vjere. Taj značajni vid Marijine duhovnosti već je istaknut u LG, a Papa ga u ovoj enciklici produbljuje i na njemu temelji cijelu postavku ovoga dokumenta.

Marijin odgovor u vjeri je izniman. Papa ističe: „U navještenju Marija se povjerila Bogu potpuno očitujući 'poslušnost vjere'. . . Odgovorila je, dakle, svim svojim ljudskim i ženskim 'ja' (br. 13). „Marija je izgovorila onaj *fiat po vjeri*. Po vjeri se predala Bogu bez suzdržaja” (br. 13). „Zaista, u vjeri Marijinoj – već u navještenju te u času ispunjenja pod križem – opet se u čovjeku otvorio onaj nutarnji prostor u kojem ga vječni Otac može ispuniti 'svakovrsnim duhovnim blagoslovom': prostor novoga i vječnoga Saveza” (br. 28).

Naglašena je 'kenoza' Kristova, ali i Marijina. „Tu je bez sumnje najdublja 'kenoza' vjere u povijesti čovječanstva” (br. 18). Upravo ta vjera otkriva Marijino materinstvo u dimenziji kraljevstva Božjega i uspostavlja dimenziju duhovnog majčinstva. To se zbiva prihvaćanjem Riječi i proživljavanjem križa u vjeri. Po tome je Marija majka svih vjernika.

Čitavi se Marijin život uokviruje u dinamičko „hodočašćenje u vjeri” po kome je ona – poput Abrahama – uvijek raspoloživa poslušati poruku onoga čiji su putovi neistraživi, pa čak i onda kad su ti putovi vodili pod križ na Golgoti. „Podno križa Marija sudjeluje po vjeri u zastrašujućem otajstvu ovog opljena. To je bez sumnje najdublja 'kenoza' vjere u povijesti čovječanstva. Po vjeri majka sudjeluje u otkupiteljskoj smrti Sina” (br. 18).

Evo ti sina! Kad te riječi čitamo u cjelokupnom biblijskom kontekstu, možemo ih s Papom smatrati dokumentom Kristove sinovske pobožnosti i oporukom neizmjerne crkvene vrijednosti. One potvrđuju njezino sudjelovanje u djelu spasenja ali je očituju i kao vjernu učenicu koja hodi u poslušnosti vjere, ljubavi i patnje sve do križa.

Majka Božja u središtu Crkve na putu

Ovaj odlomak daje posebnu dinamiku cijeloj enciklici. U njemu se promatra odnos između Marije i Crkve u zajedničkom odnosu s Kristom. Crkva se nalazi na putu a Marija osvjetljava taj put i ostaje u središtu Crkve. Marija nije poslana izravno kao Dvanaestorica (br. 26). Njezino je poslanje poslanje molitve i svjedočenja kao jedinstveno svjedočanstvo otajstva Kristova.

Narod Božji ukorijenjen u svim narodima – Taj narod koji hodi u vjeri između „progona svijeta i utjeha Božjih” ima svoj uzor u Bogorodici koja je istovremeno i vođa naroda koji hodi u vjeri. Metafora puta ima veliko biblijsko značenje. Posebno je to značajno u osvjetljavanju Marijine dinamičke prisutnosti u životu Crkve hodočasnice. Marija nije samo prethodnica Crkvi na putu vjere, nego je ona i danas podržava i vodi na hodočasničkom putu prema Danu Gospodnjem.

Put, putovanje, hodočašćenje, dolazak . . . predstavljaju glavne okosnice enciklike. Promatra se put Crkve u treće tisućljeće s Marijom u otajstvu Krista i Crkve, a Marijom koja vrši svoje „majčinsko posredništvo”.

Put Crkve i jedinstvo svih kršćana – Papa Ivan Pavao II. je posebno osjetljiv prema jedinstvu svih kršćana. U enciklici ističe bitne vidove vjere koji združuju sve kršćane i posebno navodi neke marijanske naglaske koji bi mogli biti temelj ekumenskog dijaloga i s protestantima i pogotovo s istočnim kršćanima. Kao najmarkantniji naglasak ističe istočnjačku jaku predaju o Bogorodici. Tisućljetnica pokrštenja Kijeva, a time i cijele Rusije, slavit će se 1988. godine. Tisućdvijestota obljetnica Drugoga nicejskog sabora (787.), koji je konačno utvrdio štovanje svetih slika, uz prije spomenutu obljetnicu pokrštenja Rusije, prigoda je svim vjernicima da zajednički proslave Marijinu godinu zajedničkom molitvom s narodima i Crkvama koje će se toga sjećati. U zajedničkom štovanju i pobožnosti leži važan činilac jedinstva. U taj kontekst uklapa se i Papino izričito spominjanje „ikone Vladimirove Gospe koja je neprestano pratila hodočašće vjere naroda stare Rusije. . .” (br. 33).

'Veliča' Crkve na putu – Marijina pjesma „Veliča” treba se čitati iz današnje perspektive svijeta u kome se jako osjeća vika siromaha, pravo potlačenih, zahtjev mira i pravde. „Veliča” kao svakodnevna pjesma Crkve na putu, danas od te Crkve zahtijeva zauzetost na rješavanju tih gorućih problema današnjice. To je veoma revolucionaran zahtjev u odnosu između bogatih i siromašnih, moćnih i potlačenih. Ipak, ta revolucija nema za cilj preobražaj potlačenih u potlačitelje nego nastoji bogataše promaknuti na dostojanstvo siromaha. Uzor je Marija koja je uza svoga Sina „najsavršenija ikona slobode i oslobođenja čovječanstva i svemira” (br. 37).

Materinsko posredništvo

Za izlaganje o Marijinoj majčinskoj ulozi u Crkvi, Papa kao da nije našao pogodniji tekst od 8. pogl. LG koga doslovno prenosi. Ističe samo na nekoliko mjesta njezino majčinsko posredovanje, ali ne zaboravlja istaknuti da to posredovanje bitno ovisi o jedinom posredniku između Boga i ljudi Kristu Isusu Gospodinu i Spasitelju.

Marijino majčinsko posredništvo dolazi do izražaja u brizi za „braću svoga Sina” na zemlji koji se nalaze u pogiblima i tjeskobama. To zagovorno posredništvo Crkva naziva različitim imenima. Odvjetnica, Pomoćnica, Pomagačica, Pos-

rednica (br. 40). Papa je nastojao posebno istaknuti u čemu je Marijino posredništvo a da Krist ostaje jedini posrednik.

Lozinka sv. Ljudevita Grignona de Montforte „Totus tuus — Sav tvoj” geslo je episkopata Ivana Pvala II. On je sav svoj život i rad provodio u duhu posvete Kristu po Mariji. Dijelovi ove enciklike to samo potvrđuju i jasno očituju osobnu papinu pobožnost prema Mariji. U svojoj prvoj radioporuci cijelom svijetu 17. listopada 1978. Papa izražava svoje pouzdanje u Mariju, potvrđuje svoje osobno posvećenje Majci Božjoj i doziva u pamet geslo koje je stavio u svoje srce i svoj biskupski grb. Naime, na polju njegova biskupskog grba nalazi se i početno slovo Marijina imena.

Smisao Marijine godine — O tome je izričiti govor u uvodu u encikliku gdje Papa posebno preporučuje produbljivanje mesijanskog nauka prema nauku Drugog vatikanskog sabora. Prema toj nauci, Marija se promatra u spasenjskom otajstvu Krista i Crkve. Zbog toga je samo po sebi razumljivo da bi pobožnost prema Mariji i slavljenje Marijine prisutnosti u Crkvi trebalo više teološki motivirati.

Po svojoj tematskoj širini, strukturi i metodologiji, ciljevima koje je postavila, izvorima kojima se služi i koje produbljuje, enciklika se svrstava u velike marijanske dokumente zadnjih 25 godina kao što je to 8. pogl. LG i *Marialis cultus* Pavla VI. Stilom i načinom razmišljanja nad svetopisamskim tekstovima i nad tekstovima Otaca, po nadahnuću koje iz nje izbija, po osjetljivosti na „znakove vremena”, enciklika je izraziti primjer duhovnosti pape Ivana Pavla II. Aktualna je i korisna sadašnjem trenutku Crkve. Može poslužiti kao dobar putokaz u ekumenskom dijalogu koji se može ostvariti s Marijom. Marijina velikodušnost raspoloživosti Bogu i služenje u povijesti spasenja mogu biti putokaz i primjer duhovnog života cijele Crkve i svakog vjernika pojedinačno. U pastoralnom pogledu ona bi trebala biti potpora i pomoć Crkvi na putu u treći milenij kršćanstva.

Stjepan Čovo

PRIMLJENE KNJIGE

Dr. V e l i m i r V a l j a n, VJERA I VJEROVANJA. Kršćanska vjera pred suvremenim svijetom, „Svjetlo Riječi”, Sarajevo 1987. Stotinu stranica ove knjižice daje obavijesti o temeljnim oblicima vjere i vjerskih zastranjenja a može biti i smjernica za vlastitu vjersku praksu. Tekst je obogaćen crtežima likovnog umjetnika Marka Živkovića. Format 20 x 11 cm, obujam 104 str., cijena 1.400 din. Naručuje se kod izdavača: SVJETLO RIJEČI, 71000 S a r a j e v o, N. Pozderca 6.